

LEER JONGEREN
HUN PASSIE, TALENTEN
EN DROMEN ONTDEKKEN
IN HET ONDERWIJS

IN 7

STAPPEN

naar

ZINVOL LEREN

CHANTAL TRIGALLEZ

LANNOO
CAMPUS

IN 7
STAPPEN
naar
ZINVOL LEREN

D/2014/45/476 – 978 94 014 3846 9 – NUR 840/847

Vormgeving omslag: Nanja Toebak, 's-Hertogenbosch

Vormgeving binnenwerk: Mag gezien Design, Utrecht

Foto's binnenwerk: Shutterstock en op pag. 33, 69 en 79: Rianne Noordegraaf, Hoorn

De foto's in en op dit boek worden alleen gebruikt voor illustratieve doeleinden en hebben geen relatie met de werkelijkheid. Ieder persoon die afgebeeld wordt is een model.

© Uitgeverij Lannoo nv, Tiel, 2016

Dit boek is een uitgave van Uitgeverij LannooCampus (Houten).

LannooCampus maakt deel uit van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden. Behoudens de uitdrukkelijk bij de wet bepaalde uitzonderingen mag niets van deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus

p/a Papiermolen 14-24

3994 DK Houten (Nederland)

Postbus 97

3990 DB Houten (Nederland)

www.lannoocampus.nl

IN 7
STAPPEN
naar
ZINVOL LEREN

**LEER KINDEREN HUN
PASSIE, TALENTEN EN DROMEN
ONTDEKKEN
IN HET ONDERWIJS**

Chantal Trigallez

*'Don't ask what the world needs.
Ask yourself what makes you come alive.
And then go do that.
Because what the world needs ...
Is people who have come alive.'*

Howard Thurman (1899-1981)

INHOUD

VOORWOORD	De kinderen aan het woord	7
INLEIDING	In 7 stappen naar zinvol leren	11
1 ZELFVERWEZENLIJKING	Waarom leren we?	15
2 JEZELF ZIJN	Authenticiteit	19
3 JE BESTEMMING VINDEN	Zelfsturing	25
4 DROMEN	Ontdekken & realiseren	31
5 CREATIE	Wat zijn creatieve vaardigheden?	37
6 VERBINDEN	Vanuit het hart	65
7 OMGEVING	Veilig & inspirerend	85
SAMENVATTING		111
BRONNEN		112
NAWOORD		113
DANKWOORD		115
OVER DE AUTEUR		117

VOORWOORD

DE KINDEREN AAN HET WOORD

‘Je leert hier je innerlijke sprankel te vinden’

‘Ik heb geleerd om mezelf te zijn en anderen zichzelf te laten zijn’

‘Hier kan ik lachen, huilen en huilen van het lachen’

‘Ik heb geleerd kwetsbaar te durven zijn’

‘Ik hoef me hier niet te schamen’

‘Soms verbaas ik mezelf over wat ik allemaal kan’

‘Een plek waar je er altijd bij hoort’

‘Ik ben veel zelfverzekerder geworden’

‘Ik heb ontdekt wat ik het liefst doe en wat ik goed kan’

‘Je leert je dromen te ontdekken en deze waar te maken’

‘Hier kan ik mezelf openen en naar buiten brengen’

‘Ik heb ontdekt wie ik werkelijk ben’

‘Hier leer ik dat fouten maken leuk is’

‘Ik heb geleerd om te durven uiten wat ik voel’

‘Voor mij is het een ontsnapping aan het leven’

‘Een deur waar ik één keer per week doorheen mag om mezelf te kunnen zijn’

Dit zijn een aantal zinnen uit de brieven die ik mocht ontvangen van onze leerlingen. In 2009 ben ik in Hoorn een talentontwikkelingsschool begonnen, gebaseerd op (theater)expressievakken: Het Talenten Theater (Noord-Holland). Onze leerlingen zijn tussen de 4 en 18 jaar en we geven per schoolseizoen aan zo'n 225 leerlingen naschoolse lessen. We werken leerling-centraal en helpen de kinderen hun eigen creatieve kracht te ontdekken en deze te versterken.

Wat het onderwijs nodig heeft, zijn docenten en leerkrachten die kinderen tot bloei brengen

We zijn geen reguliere school, maar in de basis een theaterschool. Door de jaren heen kreeg ik steeds meer vragen vanuit het reguliere onderwijs naar onze 'methode'. Docenten en schooldirecties wilden weten hoe het kwam dat de leerlingen die bij ons de lessen volgen veelal groeien in hun zelfvertrouwen en creatieve vermogens. Dit viel op in de groepen van de scholen in de omgeving waar 'onze leerlingen' ook leerling zijn. Er ontstond samenwerking met het reguliere onderwijs, er kwamen adviesgesprekken, workshops en trainingen. Vanuit deze samenwerking ontstond de vraag naar een naslagwerk, een inspiratiegids, en zo is

dit boek ontstaan. Op deze manier kunnen we onze inzichten delen van al vele jaren 'nieuw leren', gebaseerd op de grondgedachte van verbinden & creëren.

Terug naar onze leerlingen. Voor ons vijfjarig jubileum kreeg ik een fantastisch cadeau van ze: een boek vol persoonlijke brieven over wat de school voor hen betekent. Door de openhartige manier van schrijven en het delen van hun gevoel, hebben ze me niet alleen geraakt, maar ook geïnspireerd en gemotiveerd. Ik maakte een samenvatting van de dingen die het meest terugkwamen in wat ze schreven:

- Jezelf mogen zijn
- Er altijd bij horen
- Ontdekken wie je bent
- Je niet hoeven schamen
- Je dromen ontdekken
- Je innerlijke sprankel/passie vinden
- Zelfvertrouwen/moed ontwikkelen
- (Voor jezelf) leren kiezen
- Leren creëren en samen creëren
- Ontdekken wat je kunt en wat de ander kan (talentontwikkeling/co-creatie)
- Je veilig voelen

Ik wilde weten wat al die zinnen in hun diepste essentie betekenen, juist omdat ze schrijven wat het belangrijkste voor hen is. Wat betekent dat: jezelf mogen zijn, je vrij voelen, er altijd bij horen, ontdekken wie je bent, wat je kunt en wat je dromen zijn? En hoe doe je dat? Wat is daarvoor nodig? Hoe kunnen wij daarbij helpen?

Jarenlang onderzoek volgde, inclusief het beschrijven van de omstandigheden en leerprogramma's. Daarmee ontstond een nieuwe droom: deze inzichten delen met zoveel mogelijk leeromgevingen. Want wat in een microwereld kan, kan ook in een macrowereld.

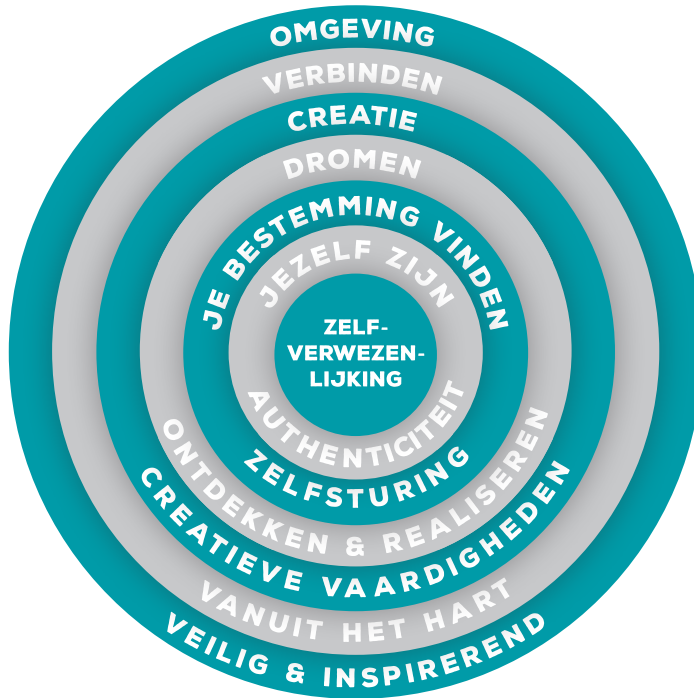
Wat doen wij anders binnen onze school waardoor er een omgeving zonder faalangst en angst voor buitensluiting ontstaat? Wat is er voor nodig om kinderen van angst naar vertrouwen te brengen? Hoe help je ze hun passies en talenten te ontdekken en creatieve vaardigheden te ontwikkelen om vorm te kunnen geven aan hun dromen?

Ik vroeg me vaak af hoe het toch mogelijk is dat we in ons leven zoveel moeten leren, en er tegelijkertijd zo weinig aandacht is voor leren over zelfsturing en zelfverwezenlijking.

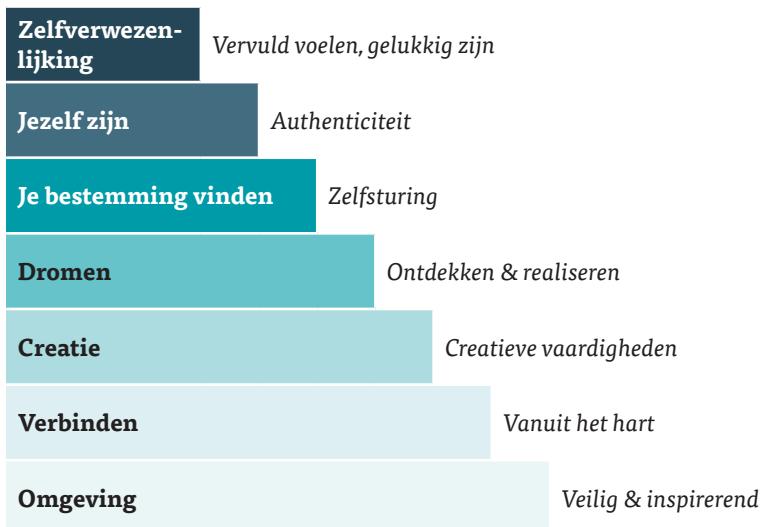
Het is zo wezenlijk om te ontdekken wie je bent, wat je wilt en wat je kunt, en de moed te ontwikkelen om daarvoor te durven kiezen en zo je plek in de wereld te vinden. Maar hoe doe je dat? In dit boek probeer ik daarop een antwoord te geven. De hoofdstukken hebben dezelfde volgorde als mijn zoektocht naar antwoorden. Antwoorden die ik mocht vinden en graag met je deel.

Chantal Trigaller

Bovenaanzicht 'In 7 stappen naar zinvol leren'

Zij-aanzicht 'In 7 stappen naar zinvol leren'

INLEIDING

‘Wat wil je later worden?’ vroeg ik een aantal jaren geleden aan een leerling tijdens een workshop. ‘Gelukkig!’

Na dit mooie antwoord had ik even tijd nodig om een nieuwe vraag te bedenken. ‘En wanneer ben jij het gelukkigst?’

‘Als ik doe wat ik leuk vind. En als ik mezelf kan zijn en erbij hoor.’

De antwoorden van deze leerling waren voor mij het startpunt om dezelfde vragen aan onze andere leerlingen te stellen. Opvallend vaak kwamen de antwoorden ‘mezelf kunnen zijn’, ‘erbij horen’, ‘doen wat ik leuk vind en waar ik goed in ben’, ‘iets maken of samen maken’ voor.

Mijn zoek- en ontdekkingstocht begon, om in kaart te kunnen brengen wat die antwoorden in de kern betekenen. We verlangen als jonge, opgroeiende mensen naar verbondenheid, jezelf kunnen zijn en een doel in het leven te hebben waar we aan kunnen werken. Dit geldt voor vrijwel alle kinderen, leerlingen waarmee ik over dit onderwerp heb gesproken.

En tegelijkertijd is elk kind uniek. Met zijn of haar eigen talenten, passies en dromen. Een toekomstwens of droom kun je niet kiezen, niet ruilen met een ander, je kunt deze echter wel ontdekken in jezelf. Dit is alleen mogelijk als je goed met jezelf verbonden bent en geen angst hebt voor buitensluiting of falen. Authenticiteit en vrij zijn van angst voor buitensluiting en/of falen gaan hand in hand. Want uit angst passen we ons aan, aan groepen, aan gegeneraliseerde systemen. Daardoor verliezen we onze eigenheid, onze uniciteit en de rijkdom van het ontdekken van onze eigen verlangens, wensen en dromen om daar vorm aan te kunnen geven. We verliezen de mooie kans om te leren scheppen (creëren) vanuit ons eigen verlangen, om op die manier tot zelfsturing (leren kiezen), zelfontplooiing en zelfverwezenlijking te komen.

*Als leren
zin heeft,
heb je zin
in leren*

De 7 lagen van zelfontplooiing, oftewel de 7 stappen naar zinvol leren, bestaan uit (zie hiernaast het boven- en zij-aanzicht van de 7 stappen naar zinvol leren):

1. Zelfverwezenlijking
2. Jezelf zijn: authenticiteit
3. Je bestemming vinden: zelfsturing
4. Dromen: ontdekken & realiseren
5. Creatie: creatieve vaardigheden
6. Verbinden: vanuit het hart
7. Omgeving: veilig & inspirerend

In 7 stappen naar zinvol leren en het werkboek voor jongeren *Ontdek je passie en talenten* faciliteren docenten, leerkrachten, coaches en de kinderen om deze inspirerende en belangrijke ontdekkingsreis te kunnen beleven. Dat is waar gepersonaliseerd (oftewel: persoonlijk) leren werkelijk om gaat. Als het leren zin heeft voor het kind, krijgt het kind vanzelf zin in leren. Deze ontdekkingstocht leren faciliteren, vergt nieuwe inzichten, inspiratie en vaardigheden. Maar ook de bewustwording en bijbehorende inzet het kind te helpen met:

- het vinden van waar zijn/haar hart naar uitgaat;
- het ontdekken waar het naar verlangt en gepassioneerd over is;
- daarvoor te leren kiezen;
- het verlangde (zijn/haar dromen) te leren ontdekken;
- daar vorm aan te geven om op die wijze zijn/haar bestemming in het leven te kunnen vinden.

Mijn wens en doel is om samen nieuws- en leergierig te blijven, vragen te blijven stellen en antwoorden te vinden die tot concrete veranderingen leiden in onze manier van leren, opleiden, organiseren en samenleven, om de zin in leren en leven te vergroten en te verrijken.

IN 7 STAPPEN NAAR ZINVOL LEREN

Mijn ontdekkingstocht begon met een centrale vraag:

Waarom leren we eigenlijk?

Daar kun je vele antwoorden op geven, maar ik richt me in dit boek op zelfontplooiing, in de zin van: ontdekken wie je bent, wat je wilt en wat je kunt, en daarin groeien. Om daar richting aan te kunnen geven in je leven, heb je zelfsturing nodig, je innerlijke navigatie. We proberen in het leven onze bestemming te vinden om bij te kunnen dragen vanuit onze passies en talenten, en willen daar graag om gewaardeerd worden. Maar waar begin je dan? Hoe weet je wat je wilt? En hoe leer je eigenlijk kiezen?

Om te kunnen navigeren heb je een bestemming nodig, een doel. Oftewel: alles begint bij het ontdekken van je verlangens, je dromen en wensen. Om daar vorm aan te kunnen geven, heb je creatievaardigheden nodig, maar om te beginnen: een droom of wens.

Ik ontdekte door mijn vele gesprekken met mensen in verschillende levensfasen dat dát nog niet zo gemakkelijk bleek. Om goed te kunnen voelen wat je verlangt, wat je wenst en waarover je droomt, is verbondenheid met jezelf nodig. En daar gaat het vaak mis. We passen ons aan om 'erbij te horen', om niet buiten afspraken en systemen te vallen, om onze relaties en vriendschappen te behouden. We zijn bang om niet meer verbonden te zijn met de ander en verliezen daardoor de verbinding met onszelf.

Hoe leren we kinderen om met zichzelf verbonden te zijn en te blijven? Om hun authenticiteit te behouden? Om zich juist van daaruit te kunnen verbinden met anderen? Daarvoor moeten we de juiste leeromgeving creëren, een omgeving waarin je je veilig voelt en geïnspireerd wordt, een omgeving waar:

- je er altijd bij hoort;
- je je niet hoeft te schamen;
- je mag falen en fouten maken niet erg is;
- je opnieuw mag proberen zonder angst;
- je je zelfvertrouwen en moed ontwikkelt;
- je je durft te uiten en kwetsbaar durft te zijn;
- je emoties leert benoemen;
- je je 'goed genoeg' en geliefd voelt;
- je kunt uitvinden wie je bent en wat bij je past;
- je je passies, drijfveren, talenten en dromen ontdekt;
- je leert hoe je je kansen vergroot je dromen te realiseren;
- je je creatieve vaardigheden leert ontwikkelen;
- je leert kiezen;
- je jezelf en anderen leert waarderen;
- het voor jou, als individu, zinvol is om te leren;

Kortom: een omgeving waar je (potentieel) tot bloei komt.

Deze omgeving en de leerweg hiernaartoe kent 7 lagen, zo ontdekte ik. Ik begon bij het beschrijven ervan met het einddoel voor ogen (een heel waardevolle aanbeveling van Stephen Covey). Het lijkt daarom of dit boek in omgekeerde volgorde is geschreven, en dat klopt ook. Om iets goed te begrijpen, moet je goed naar het resultaat kijken, niet naar aannames, voorspellingen en gevestigde veronderstellingen. Als je nu naar het pure 'resultaat' wilt kijken, kijk je naar het kind zelf, de leerling, en naar zijn of haar groei en bloei. Je kijkt of ze goed in hun vel zitten of niet, of ze perspectief zien en hoe je daarbij kunt helpen. Je zoekt naar wat werkt, of juist niet, en wat werkt, optimaliseer je. Je kijkt naar de leerling op dit moment, in de wereld waarin we nu leven, met alles wat om ons heen razendsnel verandert.

Hoe bereiden we onze kinderen, onze leerlingen, vandaag voor op de wereld van morgen? Hoe blijf je in die wereld, overvol van prikkels en constante verandering, je weg vinden? Door te ontdekken wie je bent, wat je wilt en wat je kunt. Door te leren hoe je je 'innerlijke navigatie' kunt activeren door goed verbonden te zijn met jezelf, met je verlangens, dromen en doelen. Door je creatieve vaardigheden te ontdekken en verder te ontwikkelen. Door vorm te leren geven aan wat er in jouw hart leeft. Door te ontdekken waar je gepassioneerd over bent en waar jouw interesse op natuurlijke wijze naar uitgaat. Dan heeft leren zin en heb je zin in leren.

1

ZELFVERWEZENLIJKING

WAAROM LEREN WE?

ZELF- VERWEZEN- LIJKING

Als ik gesprekken voer met mensen over zelfontplooiing, zelfverwezenlijking en levensvervulling, valt me altijd weer een aantal dingen op. We zijn het gelukkigst als we een doel in ons leven hebben waar we met hart en ziel aan kunnen werken (een wens, een droom), als we vanuit onze passies en talenten kunnen bijdragen en daarom gewaardeerd worden, en als we ons verbonden voelen met onszelf en anderen (in samenzijn en samenwerking).

Uit de brieven van en de gesprekken met onze leerlingen leerde ik dat ze het gelukkigst zijn als ze zichzelf kunnen zijn, kunnen ontdekken wat ze het liefst doen (passies) en wat ze het best kunnen (talenten), hun dromen ontdekken en zich durven uiten. Daarnaast is het belangrijk voor ze dat ze zelfvertrouwen kunnen opbouwen, niet bang hoeven te zijn om te falen en zich niet hoeven te schamen, vanuit de wetenschap dat ze er altijd bij horen.

Als we als leeromgeving daaraan willen bijdragen, hebben we een aantal opdrachten:

- Een veilige en inspirerende omgeving creëren.
- Kinderen helpen zich met zichzelf en anderen te (blijven) verbinden vanuit authenticiteit.
- Kinderen leren vanuit (zelf)vertrouwen te leven in plaats vanuit angst.
- Kinderen helpen vaardigheden te ontwikkelen om hun dromen te ontdekken en deze te realiseren (creatie en co-creatie).
- Kinderen helpen hun passies en talenten te ontdekken en verder te ontwikkelen.
- Zelfsturing te stimuleren en te ontwikkelen (door onze innerlijke navigatie te activeren op weg naar onze bestemming), oftewel: leren kiezen.
- Begrijpen hoe we als mens leren, vanuit oprechte aandacht gestuurd, en daar onze leerprogramma's op baseren.

We leren om te ontdekken wie we zijn, wat we willen en wat we kunnen, en daarvoor te kiezen, om zo te kunnen groeien

Als je aan ouders vraagt wat ze het liefst willen voor hun kind, is het antwoord veelal 'dat ze gelukkig zijn'.

Natuurlijk kun je niet elke dag gelukkig zijn en is er geen recept voor 'instant happiness', maar als we weten wat ons gelukkig maakt, kunnen we wel een bijdrage daaraan leveren door onze leerwegen en materialen daarmee te bezielen. Dat is een wezenlijk antwoord op de vraag 'Waarom leren we?'.

We leren om onszelf, onze verlangens, wensen en dromen te ontdekken en daar vorm aan te geven, om ons verbonden te voelen met onze essentie (authenticiteit) en met de ander. We leren om onze bijdrage te leveren aan de omgeving vanuit onze persoonlijke, unieke passies, talenten en drijfveren, om op deze wijze onze plek in de wereld te vinden.

Uit de praktijk

Box 1.1 De onderwijsprofessional aan het woord

Wiebe Zoethout, voorzitter Stichting Landelijke Organisatie Onderwijs Topsport.

Leren om te groeien

In de moderne onderwijswereld is ‘gepersonaliseerd leren’ een vertrouwd begrip geworden. Dat heeft alles te maken met de erkenning dat elk mens gebruik zou moeten maken van zijn unieke persoonlijke mogelijkheden en eigenschappen. Het heeft dus alles te maken met de erkenning dat elk mens uniek is. En om die uniciteit de kans te geven om zich te ontplooiën, is het zaak om die unieke kanten te ontdekken, te stimuleren en bewust vorm te geven.

Dat kan op vele manieren, maar het begint altijd met een persoonlijke ontdekking, bijvoorbeeld dat je beter kunt tekenen dan anderen. Of beter kunt zingen of voetballen. Of dat je vol liefde voor je oma kunt zorgen, of je moeder graag helpt, of dat je kunt wegdromen in een mooi boek. Hoe dan ook: elk mens heeft eigenschappen in zijn genen, die hem of haar uniek maken, en de kunst is die eigenschappen te ontdekken, te koesteren en te gebruiken. En hoe beter die weg naar ontdekking en ontplooiing wordt begeleid, hoe spontaner de ontwikkeling ervan vorm kan krijgen. Dit proces moet dus ‘op het lijf geschreven’ zijn; het moet een ontwikkelgang zijn die naadloos aansluit bij die unieke persoonlijkheid. Het is een ‘gepersonaliseerde leerweg’.

Heel belangrijk daarbij is de kunst om helder zicht te krijgen op de persoonlijke mogelijkheden en stille ambities. Niet elk mens bezit de kwaliteiten om daar achter te komen en ermee aan het werk te gaan. Hoe jammer is het als daarmee talenten worden verspeeld ...

In de filosofie van *In 7 stappen naar zinvol leren en Ontdek je passie en talenten* word je meegenomen in de wereld van talentontplooiing en zelfontwikkeling. Het levert een bevlogen traject op van zelfontdekking, waarmee onze jongste generaties kunnen leren om het beste uit zichzelf te halen. Ze leren om te groeien ...

IN 7 STAPPEN naar ZINVOL LEREN

LEER JONGEREN HUN PASSIE, TALENTEN EN DROMEN ONTDEKKEN IN HET ONDERWIJS

Het nieuwe leren of zinvol leren, laat jongeren ontdekken wie ze zelf zijn. Op een heel praktische manier laat *In zeven stappen naar zinvol leren* zien hoe het persoonlijk leren op school kan worden toegepast. En wat je in het onderwijs kunt doen om jonge mensen te laten ontdekken wie ze zijn, waar ze van dromen en waar hun talenten liggen. Vanuit die aandacht voor zelfsturing, vertrouwen en zelfverwezenlijking ontwikkelt een kind perspectief, de beste motivatie om actief en met plezier te leren.

'Dit boek is een aanwinst voor elke professional in het onderwijs.'

– STEF MACKE, Algemeen Directeur Tabor College, D'ampste

Onderwerpen die aan de orde komen, zijn:

Een veilige en inspirerende leeromgeving bieden • Zorgen voor verbinding
• Creatieve vaardigheden stimuleren • Passie en talenten ontdekken
en ontwikkelen • Dromen ontdekken en realiseren • Doelen bepalen,
en je bestemming vinden • Authenticiteit • Zelfsturing en zelfverwezenlijking

'In haar filosofie van zinvol leren neemt Chantal Trigallez de lezer mee in de wereld van talentontplooiing en zelfontwikkeling. Het levert een bevlogen traject op van zelfontdekking, waarmee onze jongste generaties kunnen leren om het beste uit zichzelf te halen. Ze leren om te groeien.'

– WIEBE ZOETHOUT, Voorzitter Stichting Landelijke Organisatie Onderwijs Topsport

CHANTAL TRIGALLEZ is leerprogramma-ontwikkelaar, schrijfster en directeur van het Talenten Theater, een talent-ontwikkelingsschool gebaseerd op expressievakken, creatie en co-creatie. Zij geeft internationaal lezingen en trainingen over zinvol leren en begeleidde honderden kinderen en jongeren bij het ontdekken van hun talenten en dromen en de ontwikkeling hiervan. Voor jongeren schreef Chantal Trigallez het boek *Ontdek je passie en talenten - Het droom-doe-boek*.

